

Repair zkt beleid: Hefbomen voor meer herstel

dec 2022

Introductie

Een gemiddelde Belg consumeert jaarlijks meer dan 27 kg elektro, een pak boven het Europese gemiddelde. Dit resulteert in een groeiende afvalstroom van zogenaamde Afgedankte Elektrische en Elektronische apparatuur (AEEA) en een navenante milieukost. Het louter verhogen van de recyclagegraad biedt geen oplossing voor deze afvalberg, die sterk wordt gevoed door de verkorting van de gemiddelde levensduur van deze producten. Meer herstel en hergebruik van AEEA kan deze nefaste trend helpen keren.

Het project *Repair zkt Hub* wil bijdragen aan een verhoogde herstellingsgraad van elektr(on)ische toestellen door sociaal en circulair ondernemerschap op lokaal niveau een boost te geven. In circulaire hubs is er in 2021-2022 volop ingezet op het versterken van de herstelcapaciteit bij sociale ondernemingen en circulaire spelers, binnen bestaande én nieuwe diensten en activiteiten. Na bijna twee jaar experimenteren, kennis delen en samenwerken met de verschillende partners maken projectcoördinatoren Repair&Share en Herw!n hieronder een voorlopige agenda op om de herstelsector op een structurele manier te versterken. Onderstaande '**hefbomen voor meer herstel**' hebben ze gebaseerd op de verschillende knelpunten die kwamen bloot te liggen tijdens het project.

Hefboom 1: Rendabel herstel

Herstel is momenteel vaak nog te duur in verhouding tot nieuwkoop. Uit onze bevraging blijkt dat klanten maximaal 20 tot 30% van de nieuwprijs van een toestel willen betalen voor een herstelling. Om herstel op langere termijn goedkoper en ook economisch rendabel te maken, moeten we tegelijkertijd inzetten op twee verschillende sporen: het versterken van de 'interne' waardeketen én het verbeteren van het extern economisch kader.

1/ Interne waardeketen

Uit de proefprojecten binnen Repair zkt Hub blijkt dat een aantal barrières in de waardeketen de ontwikkeling van een economisch leefbare herstelsector in de weg zitten:

- a. **Onderdelen:** de kostprijs en beschikbaarheid van onderdelen is een cruciale factor in de herstelketen. Onderdelen blijken vaak onredelijk duur, niet of amper verkrijgbaar en in veel gevallen enkel beschikbaar als module (van meerdere onderdelen). Ook is de diversiteit van onderdelen enorm, zelfs binnen één merk of model. Een efficiënt stockbeheer van onderdelen is hierdoor een enorme uitdaging.

- *Scherp de (Europese) regelgeving rond onderdelen aan met strengere normen rond verplichte beschikbaarheid, prijszetting en levertermijn.*
 - *Verplicht meer standaard onderdelen (naar het voorbeeld van de standaard batterijladers).*
 - *Ondersteun de ontwikkeling van 3D printing van onderdelen.*
 - *Vergemakkelijk en stimuleer het gebruik en de verkoop van tweedehandsonderdelen voor herstel. Zeker voor accessoires en onderdelen waar geen veiligheidsrisico aan gekoppeld is, kunnen tweedehandsonderdelen een circulair antwoord bieden op de vraag naar onderdelen voor herstel.*
- b. **Data:** data over de levensduur van een product en de onderdelen ervan, data over typische defecten en data over herstellingen zijn verspreid over verschillende actoren en vaak ontoegankelijk voor herstellende partijen. Toegang tot deze data zou herstellende partijen helpen om sneller en efficiënter diagnoses en herstellingen uit te voeren. De data zouden bovendien ook gebruikt kunnen worden voor assistieve software om diagnose- en herstelprocessen efficiënter te maken. Daarnaast zijn data over de 'life cycle analysis' belangrijk voor het oriënteren van een defect toestel naar hergebruik, herstel of verwerking.
- *Verplicht producenten om data die het diagnose- en/of herstelproces vergemakkelijken, vlot en gratis beschikbaar te maken voor alle herstellende partijen.*
 - *Onderzoek de mogelijkheden van een digitaal product paspoort of andere digitale tools om deze data beter te ontsluiten.*
 - *Investeer in de ontwikkeling van assistieve technologie die toestellen kan herkennen en sorteren, en die herstellende partijen ook kan begeleiden in herstel.*
 - *Voer een Repair-Score in. Een Repair-Score kan zowel consumenten als producenten oriënteren richting meer duurzame en circulaire opties. Specifiek om de interne waardeketen te versterken dient de prijs van onderdelen een deel te zijn van de criteria om de repair-score te berekenen¹.*
- c. **Productontwerp:** uit de proefprojecten bleek opnieuw hoe ingewikkeld en tijdrovend (en bijgevolg duur) herstel is. Producten blijken niet ontworpen om makkelijk demonteerbaar en herstelbaar te zijn.
- *Werk (op Europees niveau) mee aan ambitieuze ecodesign regelgeving voor alle EEA.*
 - *Geef de juiste financiële prikkels via de eco-modulatie van bijdragen en vergoedingen binnen het UPV-kader (zie verder).*

2/ Extern economisch kader

Om het ecosysteem van herstel zuurstof te geven, zijn een aantal economische steunmaatregelen voor de herstelsector meer dan gewettigd: de milieu- en sociale kosten van EEA zitten momenteel onvoldoende vervat in de nieuwprijs en dit maakt herstel relatief duur ten opzichte van nieuwkoop. Zolang niet alle producten op de markt voldoen aan de nodige standaarden inzake ecologische productie en transport, eco-design en sociale rechten, is er geen level playing field voor herstelactiviteiten.

¹ Zie ook het dossier van Repair&Share over de Repair-Score: <https://repairshare.be/toolkits/overheden/repareren/>

We verwijzen hier naar een aantal buitenlandse voorbeelden om dit marktfaal aan te pakken, die een bewezen, positief effect hadden op de lokale markt van herstel en die we tijdens het Repair zkt Hub project ook verder onderzochten.

- a. **Repair Cheques** (Oostenrijk & Duitsland): via een Repair Cheque² krijgen burgers een bepaald percentage van hun reparatiekosten vergoed (vaak tot 50%), meestal met een geplafonneerd bedrag tot bv. 100 euro per reparatie of per jaar. Om de kwaliteit van de herstellingen te garanderen, zijn de cheques vaak enkel inwisselbaar bij herstellende die in een officiële lijst van herstellende zijn opgenomen.

In een interview met het Oostenrijkse herstelnetwerk RUSZ, dat we binnen het Repair zkt Hub project afnamen, gaf RUSZ aan dat de Repair Cheque voor hen tot 30% meer herstellende vragen had geleid.

- b. In Frankrijk geldt er sinds kort in het kader van de wet 'Anti-Gaspillage' een zogenaamd **verbod op vernietiging** voor onverkochte goederen. Overstocks mogen niet meer gedumpt en vernietigd worden én bedrijven worden gestimuleerd de goederen te schenken aan initiatieven in de sociale en solidaire economie.

Tijdens het bezoek van Repair zkt Hub aan Envie, een federatie van sociale en circulaire ondernemers in Frankrijk, bleek dat Envie sinds het verbod op de vernietiging van onverkochte goederen de instroom van AEEA met 25% zag toenemen. Dit voorbeeld toont aan dat deze maatregel kwalitatieve productstromen van bedrijven naar herstel en hergebruik kan doen toenemen.

Daarnaast verwijzen we ook naar volgende buitenlandse voorbeelden die we tijdens het project niet verder onderzochten, maar ons wel interessante pistes lijken om een level playing field voor de herstelsector te creëren.

- c. **Een herstellfonds:** in Frankrijk bestaat er sinds 2022 een herstellfonds. Elke consument die naar een gecertificeerde hersteller gaat krijgt er een korting van gemiddeld 20% op de herstellfactuur, betaald door het herstellfonds. Het fonds wordt gefinancierd door de Franse eco-bijdrage, vergelijkbaar met de Recupelbijdrage in België. De eco-bijdrage wordt hier niet berekend op basis van het productgewicht (zoals voor recyclage), maar op basis van het aantal verkochte producten plus de herstellkosten per product en per type defect³.

- d. **Fiscale stimuli:** Zweden voerde in 2017 een BTW-verlaging in op reparaties van een heel aantal goederen. Bovendien is er een fiscale korting voorzien op de loonkost van bepaalde activiteiten, zoals het onderhoud van witgoed⁴.

² Zie ook: <https://repair.eu/news/germany-and-austria-implement-repair-bonuses/>

³ Meer info: <https://www.label-qualirepar.fr/a-propos/>

⁴ Zie ook: repairshare.be/wp-content/uploads/2021/10/NL_Beleidsaanbevelingen-Recht-op-Repareren-Campagne-2021.pdf

Hefboom 2: de Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid

AEEA valt onder een wettelijke aanvaardingsplicht of uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV). Dit maakt dat producenten, importeurs, tussenhandelaars en eindverkopers van EEA instaan voor de inzameling en veilige verwerking van AEEA. Vanuit die nood aan het efficiënt verwerken en voornamelijk recyclen van AEEA werd Recupel opgericht. Hierdoor zijn tot op vandaag de (logistieke) systemen van Recupel nog grotendeels afgestemd op recyclage. Uit de resultaten van Repair zkt hub blijkt dan ook dat er nog een enorm potentieel aan AEEA is dat in aanmerking komt voor meer duurzaam herstel en hergebruik.

Binnen het huidige beheerskader zet Recupel wel stappen om meer hergebruik te genereren: er wordt gesleuteld aan een aantal logistieke processen, er is meer aandacht voor hergebruik in communicatie en personeelsinzet en Recupel geeft een hogere vergoeding aan Kringwinkels voor hergebruik. We menen dan ook dat de samenwerking met Recupel, ook binnen het kader van project repair zkt hub, moet worden verdergezet om meer concrete terreinwinst te boeken.

Structureel achten we het huidige beheerskader van de UPV echter onvoldoende geschikt om een volwaardige, circulaire economie te realiseren, met voldoende aandacht voor de binnenste circulaire cirkels zoals herstel, hergebruik en preventie.

De sleutel voor meer herstel van AEEA ligt dus voor een deel bij de organisatie van de UPV. Gelet op bovenstaande maken we een onderscheid tussen enerzijds verbeteringen die mogelijk zijn binnen het huidige beheerskader en anderzijds een aantal structurele ingrepen in het mechanisme van de UPV die op langere termijn moeten gerealiseerd worden.

a. Binnen het huidige beheerskader

Recupel werkt - ook in het kader van de proefprojecten van Repair zkt Hub - constructief mee aan het herdenken van logistieke processen die meer herstel (en hergebruik) van AEEA kunnen genereren. Er zijn, binnen het huidige beheerskader, enkele belangrijke pistes om te bewandelen:

- *Toegang verzekeren voor herstel- en hergebruiksactoren tot productstromen met een hoog hergebruikpercentage, zoals de omruilstromen.*
- *Het versneld inzetten van bewarende recipiënten op inzamelpunten.*
- *Het maken van duidelijke en bindende afspraken met de logistieke partners van Recupel om ervoor te zorgen dat herstelbare en herbruikbare AEEA niet verder beschadigd raakt tijdens de inzameling, de opslag en het transport voor hergebruik.*
- *Het opnemen van expliciete en aparte hersteldoelstellingen, naast de bestaande doelstellingen voor meer hergebruik.*
- *Het toegang geven tot de harvesting en tweedehandsverkoop van niet-veiligheidsgebonden onderdelen en accessoires, in functie van herstel.*

Voorts is een goede samenwerking met de recyclageparken (of beter in de toekomst: **recuperatieparken**) instrumenteel voor een kwalitatieve instroom van goederen. Hiertoe pleiten we voor:

- *Meer sensibilisering en begeleiding van burgers in de parken zelf bij het sorteren van AEEA, zodat herstelbare AEEA apart ingezameld kan worden en niet gemengd raakt met onherstelbare AEEA.*

b. Een UPV volgens de ladder van Lansink

Op de langere termijn menen we dat het huidige beheerskader voor de UPV fundamenteel dient te worden gewijzigd. Zowel op Europees als op federaal/intraregionaal vlak lopen er momenteel initiatieven die de beheerskaders van de verschillende UPVs kunnen wijzigen. Eenvoudig gesteld moet een UPV van de toekomst georganiseerd zijn volgens de ladder van Lansink. Hierbij worden de juiste financiële prikkels gegeven om ook in te zetten op preventie van afval, middels levensduurverlenging en herstel van EEA.

Elementen van een dergelijke koerswijziging bestaan uit:

- *Het herzien van het concept van inzameldoelstellingen, dat lijnrecht staat tegenover de circulaire gedachte van langer gebruik.*
- *Het wettelijk vastleggen van aparte doelstellingen voor herstel en hergebruik. Dit veronderstelt ook het opzetten van een monitoringssysteem om de doelstellingen op te volgen.*
- *Een herstellfonds, gefinancierd door het beheersorganisme van de UPV, naar het model van het Fonds Réparation in Frankrijk (zie hoger).*
- *Het stimuleren van producenten via eco-modulatie van de bijdragen om producten meer ecologisch én dus herstelbaar te ontwerpen⁵.*
- *Het stimuleren van inzamelaars en verwerkers van AEEA (inclusief herstel- en hergebruikactoren) om in te zetten op herstel en hergebruik door vergoedingen af te stemmen op de ladder van Lansink. Momenteel worden recyclageparken bv enkel vergoed voor AEEA die ze inzamelen voor recyclage. AEEA die ze inzamelen voor herstel en hergebruik hebben een negatieve impact op hun vergoeding, aangezien deze goederen niet naar recyclage gaan.*
- *Het inrichten van beheersorganismen met het oog op het publieke belang en vertegenwoordigen alle stakeholders, waaronder ook herstel-, hergebruik- en milieuorganisaties.*

Hefboom 3 : Een gezond ecosysteem rond herstel

Uit de verschillende projectactiviteiten is gebleken dat er momenteel ook heel wat randvoorwaarden ontbreken om de sector van herstel nieuw leven in te blazen. Dit bredere 'ecosysteem' rond herstel dient aangepakt worden rond volgende elementen.

a. Opleidings- en tewerkstellingstrajecten afstemmen op de noden van de circulaire economie

Er zijn momenteel te weinig handen in de circulaire economie. De transitie naar een circulaire economie zal de vraag naar herstellers bovendien doen toenemen. De relevante opleidings- en tewerkstellingstrajecten dienen hier beter op afgestemd te worden. Uit het

⁵ Een interessante studie hierover is "Extended Producer Responsibility and Ecomodulation of Fees" van het Ecologic Institute uit 2021: <https://www.ecologic.eu/18226>

verkennend traject dat we hier bij Repair zkt Hub rond deden, blijkt dat volgende acties hiertoe kunnen bijdragen:

- *Zorg ervoor dat hersteller een rendabele en aantrekkelijke job wordt. In de werkgroepen van Repair zkt Hub vernamen we dat de gebrekkige rendabiliteit van herstel maakt dat veel interessante technische profielen elders aan de slag gaan. Daarom onderstrepen we nogmaals het belang van de acties onder Hefboom 1, die een rendabele herstelsector mogelijk maken.*
- *Zet campagnes op om jongeren en werkzoekenden warm te maken voor een opleiding of job als hersteller van EEA.*
- *Organiseer opleidingen op maat in functie van doorstroom.*
- *Investeer in de ontwikkeling van assistieve technologie die herstellende ondersteunt bij complexe herstellingen.*
- *Stimuleer en faciliteer samenwerking tussen reguliere en sociale economie, zodat er een betere match is in het kader van doorstroom. Dit kan bijvoorbeeld door meer (financiële) ruimte te creëren voor individueel maatwerk waar werknemers uit de sociale economie generieke competenties kunnen bijschaven in een reguliere context, of voor het opsplitsen van jobs in de reguliere sector in deeljobs op maat van werknemers uit de sociale economie.*

b. Versterk de pioniersrol van Kringwinkels

Kringwinkels hebben in het landschap van de verwerking AEEA een unieke positie. Momenteel doen ze de inzameling van ca. één vijfde van AEEA mét telkens een controle op hergebruik, goed voor een geschatte 15% van de tweedehands verkoopmarkt in EEA. Momenteel lopen er ook meerdere proefprojecten om meer in te zetten op het herstel van AEEA. Om de pioniersrol van de Kringwinkels verder te ondersteunen is er nood aan:

- *Voldoende financiering voor jobs in de sociale én circulaire sector⁶*
- *De verankering van de rol van sociale economie en Kringwinkels in UPV's.*

c. Gecoördineerde opbouw en ontsluiting van expertise rond herstel

In de uitvoering van Repair zkt Hub merkten we een gebrek aan interne kennisdeling en externe vertegenwoordiging van de herstelsector. Daarom adviseren we de inrichting van een specifieke koepel en/of expertisecentrum om kennis te vergaren en te ontsluiten rond bvb. garantieverplichtingen, productaansprakelijkheid, mogelijke kwaliteitslabels, best practices in het buitenland,...

⁶ Zie ook: https://herwin.be/wp-content/uploads/2022/01/Herwin_Pamflet_Achtergrond_1.pdf

Contacteer ons

Repair&Share

Repair&Share is een milieuorganisatie die ervoor ijvert dat iedereen toegang heeft tot kwalitatieve en herstelbare producten. We organiseren en verbinden initiatieven die dat mogelijk maken.

www.repairshare.be

- Contactpersoon beleid: Rosalie Heens - rosalie@repairshare.be
- Contactpersoon Repair zkt Hub: Ellen De Craemer - ellen@repairshare.be

Herw!n

Herw!n is het collectief van sociale circulaire ondernemers in Vlaanderen. We zijn de belangenbehartiger van onze leden en de gesprekspartner van overheden en sociale partners.

www.herwin.be

- Contactpersoon beleid: Greg Van Elsen - greg@herwin.be
- Contactpersoon Repair zkt Hub: Jolien Roedolf - jolien@herwin.be

Repair zkt Hub

Met het project Repair zkt Hub willen Repair&Share en Herw!n het herstellen van elektr(on)ische toestellen een boost geven. Met 22 partners zetten we in op het versterken van de herstelcapaciteit bij sociale ondernemingen en circulaire spelers. Repair zkt Hub wordt gerealiseerd met de steun van het Europees Sociaal Fonds (ESF), de Vlaamse overheid (Circulair werkt) en Vlaanderen Circulair.

Meer info op repairshare.be/repair-zkt-hub/

